ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ ΚΙ.ΝΕ.ΤΕ.

Δημιουργός: Ελένη Πατσιατζή

Msc "Education and Human Rights" , ΕΚΠΑ-UcL

«Έμφυλες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της ιστορίας. Μελέτη περίπτωσης: το εργοστάσιο Λιπασμάτων στη Δραπετσώνα»

Β΄ τάξη Λυκείου.

Ενότητα*: «Η Οικονομία κατά τους Νεότερους Χρόνους. Η Βιομηχανική Επανάσταση*».

ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Ο παρών Θεματικός Φάκελος διαμορφώθηκε υπό το πρίσμα της αναγκαιότητας ένταξης της οπτικής του φύλου στις ιστορικές προσεγγίσεις.Αν και είναι δεδομένο ότι ο χώρος της σχολικής κοινότητας αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα πολιτισμικά πλαίσια μέσα στο οποίο δομούνται και αναπαράγονται νοήματα και πρακτικές που διαμορφώνουν τις έμφυλες ταυτότητες των μαθητών/- τριών ωστόσο, στο μάθημα της Ιστορίας, συχνά αγνοείται ή υποβαθμίζεται η δράση των γυναικών με αποτέλεσματην αναπαραγωγή προκαταλήψεων για τους έμφυλους ρόλους και τη νομιμοποίηση της έμφυλης ασυμμετρίας, γεγονός που δεν συμβάλλει στην προώθηση της ισότητας των φύλων.Η συμβολή των γυναικών στη διαμόρφωση των ιστορικών γεγονότων παραμένει «αόρατη» στα σχολικά εγχειρίδια και επιτείνει ένα πλέγμα έμφυλων στερεοτύπων που κανονικοποιούν την έμφυλη ανισότητα.

Ωστόσο, οι μαθητές/-τριες του λυκείου είναι εξοικειωμένοι/-ες με την έννοια του κοινωνικού φύλου τόσο από το μάθημα της Κοινωνιολογίας του Γυμνασίου όσο και από τη θεματική ενότητα του μαθήματος της Λογοτεχνίας της Α΄τάξης Λυκείου «Τα Φύλα στη Λογοτεχνία». Γνωρίζουν, επομένως, ότι το κοινωνικό φύλο(gender) διαφέρει από το βιολογικό φύλο (sex) και συνιστά κοινωνική κατασκευή. Είναι σημαντικό να κατανοήσουν επιπρόσθετα ότι το κοινωνικό φύλο εννοιολογείται ως πολιτισμική και κοινωνική κατασκευή με συγκεκριμένο κάθε φορά αλλά και μεταβαλλόμενο περιεχόμενο στην ιστορικότητά του (Αβδελά, 2003). Σύμφωνα με τον ορισμό της ιστορικού JoanW. Scott, «το κοινωνικό φύλο ή έμφυλη ταυτότητα [gender] είναι η κοινωνική κατηγορία που επιβάλλεται σε ένα βιολογικά έμφυλο σώμα» (Σκοτ, 1997). Αυτή η επιβολή συχνά συμβαίνει μέσα στον χώρο της σχολικής κοινότητας μέσα από την αποσιώπηση της συμβολής των γυναικών στην ιστορική εξέλιξη.

Το φύλο είναι,πλέον,διεθνώς αναγνωρισμένο εργαλείο ανάλυσης, που μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην καλλιέργεια της έννοιας της πολιτειότητας, στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, στην καταπολέμηση των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων, στην ενδυνάμωση των κοριτσιών και στην άμβλυνση της έμφυλης ασυμμετρίας.Επιπρόσθετα, η προσπάθεια ενδυνάμωσης των κοριτσιών, με χρήση μιας φεμινιστικής παιδαγωγικής είναι σύμφωνη με τη στοχοθεσία της Ουνέσκο για την προώθηση μιας κοινωνικής πολιτικής προώθησης της ισότητας μεταξύ των φύλων, ώστε τα μελλοντικά πολιτικά υποκείμενα να αναγνωρίζουν την ανάγκη έμπρακτου σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Άλλωστε, η ισότητα των φύλων αποτελεί διεθνώς κατοχυρωμένο δικαίωμα τόσο από:

- Διεθνείς Συμβάσεις [π.χ. Καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ του 1945, Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948, Διεθνές Σύμφωνο της Νέας Υόρκης για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του 1961 Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Κωνσταντινούπολη 11 Μαΐου 2011)]
- Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας, με ρυθμίσεις για την προστασία της μητρότητας και τη διευκόλυνση εργαζόμενων με οικογενειακές υποχρεώσεις

- Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης του 1957 και στη Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1999, η οποία εισήγαγε στις Συνθήκες της ΕΕ την αρχή της ισότητας των φύλων και την εξάλειψη των διακρίσεων με βάση το φύλο και τον σεξουαλικό προσανατολισμό)
- Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς και Κοινοτικές Οδηγίες για την προώθηση της έμφυλης ισότητας στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης

Η εγγύηση της ισοτιμίας των φύλων, η καταπολέμηση των διακρίσεων και της ανάρμοστης μεταχείρισης ατόμων λόγω προκαταλήψεων που αφορούν το φύλο, είναι σύμφωνες με το ελληνικό Σύνταγμα και πιο συγκεκριμένα με:

- το άρθρο 4, παράγραφος 2, περί ίσων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ Ελλήνων και Ελληνίδων
- το άρθρο 116, παράγραφος 2, που θεσμοθετεί την άρση των διακρίσεων λόγω φύλου και την ανάληψη θετικών δράσεων για την προώθηση της ισότητας ανδρών-γυναικών

Επομένως, ο παρών Θεματικός Φάκελος κινείται τόσο προς την κατεύθυνση κατανόησης των διαδικασιών μέσω των οποίων μετασχηματίστηκαν οι ανθρώπινες κοινωνίες λόγω της βιομηχανικής ανάπτυξης όσο και προς την κατεύθυνση ενδυνάμωσης των κοριτσιώνμε στόχο την προώθηση μιας κοινωνικής πολιτικής ισότητας μεταξύ των φύλων, ώστε τα μελλοντικά πολιτικά υποκείμενα να αναγνωρίζουν την ανάγκη έμπρακτου σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αναγνωρίζοντας παράλληλα τη συμβολή των γυναικών στη διαμόρφωση του σύγχρονου κόσμου.

Επιπρόσθετα, για τη σύνταξη του συγκεκριμένου Θ.Φ. ελήφθη υπόψη η αναγκαιότητα εξοικείωσης των μαθητών/-τριών με τις νέες τεχνολογίες καθώς και οι δυνατότητες οπτικοποίησης των μαθητικών δράσεων μέσα από τα κινηματογραφικά εργαλεία.

ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

(ΙΕΠ, Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στις Α΄, Β΄, Γ΄ τάξεις Γενικού Λυκείου, σ.σ. 55-57)

Ένταξη στην ενότητα: *«Η Οικονομία κατά τους Νεότερους Χρόνους. Η Βιομηχανική Επανάσταση*».
Οι οικονομικές εξελίξεις στον ελληνικό χώρο από τον 19ο ως τον 20ό αιώνα. Η αγροτική οικονομία. Το εμπόριο και η ναυτιλία. Βιοτεχνίες και νέες τεχνικές. Η ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας. Οι Έλληνες κεφαλαιούχοι, οι μεγάλες επενδύσεις και η εκβιομηχάνιση του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα. Η εποχή της οικονομικής κρίσης, ο δανεισμός, η σταδιακή ανάκαμψη του 20ου αιώνα.

- Διεθνές περιβάλλον: *Εκβιομηχάνιση- Ο κόσμος της εργασίας*
- Ευρωπαϊκό: *Τεχνολογικές καινοτομίες και αλλαγές*
- Ελληνικό: *Περίοδος δεύτερης εκβιομηχάνισης- Προβλήματα και προοπτικές*
- Τοπικό: *Περιοχή Δραπετσώνας- Βιομηχανική Ζώνη Λιπασμάτων*

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ/ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- **Κύριο ερευνητικό ερώτημα**
  - Ποια η συμβολή της βιομηχανικής ανάπτυξης στην οικονομικοκοινωνική ανάπτυξη της Ελλάδας και στην προώθηση του αιτήματος για έμφυλη ισότητα;

- **Επιμέρους**

- Ποια η συμβολή (ορατή ή/και «αόρατη») των γυναικών στην ανάπτυξη της βιομηχανίας στη συγκεκριμένη περιοχή;

- Ποια η συμβολή του συγκεκριμένου εργοστασίου στην οικιστική, οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική εξέλιξη της περιοχής;

ΣΚΟΠΟΙ

- Να αντιληφθούν οι μαθητές/-τριες τη διαδρομή των ανθρώπινων κοινωνιών στο χρόνο όχι ως μια γραμμική πορεία προς την πρόοδο, αλλά ως μια διαδικασία δοκιμασιών, προσαρμογών, ανατροπών, ενίοτε ακόμα και παλινδρομήσεων, αλλά σε κάθε περίπτωση αλληλεπιδράσεων και ωσμώσεων
- Να δοθεί έμφαση στην κοινωνική και πολιτισμική ιστορία (ιστορία της εργασίας, ιστορία του κοινωνικού φύλου κ.τ.λ.)
- Να εξοικειωθούν με τη διερευνητική μάθηση μέσω των θεματικών προσεγγίσεων, που δεν συνιστούν προκατασκευασμένες αφηγήσεις, αλλά ερευνητικά σχέδια τα οποία εκκινούν με μεταβλητά, ως ένα βαθμό, ερευνητικά ερωτήματα που θα τίθενται με τη μορφή προβλήματος προς επίλυση
- Να μπορούν να αξιοποιούν ποικίλα ψηφιακά εργαλεία και περιβάλλοντα μάθησης για την εκπόνηση των ερευνητικών εργασιών τους και για να αναπτύξουν δεξιότητες ψηφιακής αφήγησης.

ΣΤΟΧΟΙ

(Στόχοι του Π.Σ.)

- Να διακρίνουν τις χρονικές φάσεις της οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας από τον 19ο έως τις αρχές του 20ου αιώνα.
- Να συγκρίνουν την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας με αυτήν της Ευρώπης κατά τον 19ο αιώνα.
- Να συνδέσουν την έλευση των προσφύγων με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας την εποχή του Μεσοπολέμου.
- Να κατανοούν τη μεταπολεμική οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας.

Επιπλέον Στόχοι του Θεματικού Φακέλου

- Να προσεγγίσουν το θέμα της βιομηχανικής ανάπτυξης στην περιοχή τους εντάσσοντάς το στο ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο της δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και διεθνές επίπεδο
- Να κατανοήσουν οι μαθητές/-τριες ιστορικές έννοιες όπως είναι η μισθωτή εργασία, ο συνδικαλισμός, η αστικοποίηση, ο φεμινισμός
- Να ερμηνεύσουν τον συσχετισμό της θέσης στην εργασία με την αντίστοιχη στην κοινωνία
- Να διερευνήσουν την κοινωνική θέση των γυναικών και τους πολλαπλούς κοινωνικούς τους ρόλους και να διερευνήσουν την αλλαγή που έχει συντελεστεί
- Να διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ της βιομηχανικής ανάπτυξης, της ανάπτυξης του συνδικαλιστικού κινήματος και των αλλαγών στην εργατική νομοθεσία
- Να συλλέξουν προφορικές μαρτυρίες από εργάτες/-τριες του εργοστασίου ώστε να κατανοήσουν τη διασύνδεση ατομικού-κοινωνικού και να εξοικειωθούν με μεθόδους της ιστορικής έρευνας
- Να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν ώστε να δημιουργήσουν με το οπτικό υλικό μια ταινία ιστορικού περιεχομένου
- Μέσω της δυσκολίας εντοπισμού αναφορών για το ρόλο των εργατριών στις πηγές => συνειδητοποίηση της έννοιας της αποσιώπησης και της «αορατότητας»
- Να δραστηριοποιηθούν μαθητές/-τριεσμε τρόπο συμπεριληπτικό και λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της διαφοροποιημένης μάθησης

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία που επιλέγεται εστιάζει στην ερευνητική μάθηση (επιτόπια έρευνα, αναζήτηση αρχειακού υλικού, συλλογή και ανάλυση προφορικών μαρτυριών), στη βιωματική (χώρος οικείος, οικογενειακές μνήμες) και στην πολυπρισματική προσέγγιση του υλικού με έμφαση στην οπτική του φύλου, καθώς και στην ομαδοσυνεργατική μάθηση μέσα από τον χωρισμό των μαθητών/-τριών σε ομάδες (π.χ. ομάδα συγκέντρωσης προφορικών μαρτυριών με βάση τις αρχές της ημιδομημένης συνέντευξης, ομάδα «φωτογράφων» των υπό έρευνα χώρων της εργοστασιακής μονάδας και άντλησης σχετικού οπτικού υλικού από αρχεία, ομάδα «τοπογράφων» ώστε να αναδειχθεί η σύνδεση του συγκεκριμένου εργοστασίου με την πολεοδομική ανάπτυξη της περιοχής, ομάδα αναζήτησης λογοτεχνικών και άλλων «μαρτυριών» για τη σύνδεση της ιστορίας της περιοχής με τον δημόσιο λόγοκ.ά).

Έμφαση δίδεται στην κοινωνική αλληλεπίδραση του ατόμου με το περιβάλλον του ώστε η γνώση να αναδυθεί μέσα από ένα πλέγμα αλληλεπιδράσεων μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών/-τριών. Οι μαθητές/- τριες καλούνται να συνεργαστούν ώστε να συνοικοδομήσουν νέα γνώση, να επιτύχουν ατομικούς και ομαδικούς στόχους εκπονώντας αυθεντικές δραστηριότητες και μετατρέποντας τη σχολική τάξη σε ιστορικό εργαστήριο αλλά και πλαίσιο δημιουργίας πρωτότυπου

οπτικοακουστικού υλικού (κινηματογραφική ταινία) που θα συνθέσουν οι ίδιοι/-ες με την εμψύχωση του/της εκπαιδευτικού.

Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές/-τριες σε ένα αρχικό στάδιο καλούνται να προβληματιστούν για το υπό διερεύνηση θέμα (η βιομηχανική μονάδα Λιπασμάτων ως παράγοντας βιομηχανικής ανάπτυξης της περιοχής όπου κατοικούν αλλά και ο ρόλος των γυναικών τόσο στη συγκεκριμένη βιομηχανική μονάδα αλλά και ευρύτερα στην κοινωνική ζωή της περιοχής).Σκόπιμο είναι σε αυτό το στάδιο να διαμοιραστεί στους/στις μαθητές/-τριες η σχετική μελέτη του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου[1].

Ακολουθεί η δημιουργία ομάδων δράσης ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών της τάξης (ενδεικτικά: ομάδα «φωτογράφων», «ιστορικών», «λογοτεχνών», «οπτικής φύλου» «σεναριογράφων», «τοπογράφων» κ.ά.) και ο προγραμματισμός δράσεων με σαφή καθορισμό στόχων και καταμερισμό δραστηριοτήτων εντός συγκεκριμένων και προκαθορισμένων χρονικών πλαισίων.

Κατά το επόμενο στάδιο, της διεξαγωγής των δραστηριοτήτων συλλέγεται το υλικό και ταξινομείται μέσα σε ένα πλαίσιο διαρκούς ανατροφοδότησης τόσο από τους μαθητές/-τριες όσο και από τον/την εκπαιδευτικό που λειτουργεί κυρίως εμψυχωτικά, ώστε να ακολουθήσει το στάδιο της παρουσίασης μέσα από τη διάχυση των αποτελεσμάτων μέσω της παραγωγής της κινηματογραφικής ταινίας.

Σε όλα τα στάδια ο/η εκπαιδευτικός παρακολουθεί την πορεία και τις διαδικασίες επίλυσης των προβλημάτων δείχνοντας ιδιαίτερη ευαισθησία σε ανατροφοδοτήσεις και παρεμβαίνοντας διορθωτικά επί του αρχικού σχεδιασμού, εάν αυτό κριθεί αναγκαίο. Τονίζεται ότι καθ΄ όλη την πορεία ενθαρρύνεται η ενεργητική συμμετοχή όλων των μαθητών/-τριών , ιδιαίτερα όσων έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση και λαμβάνεται υπόψη η διαφοροποίηση της διδασκαλίας ανάλογα με τις δυνατότητες , τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών/-τριών.

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ-ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ-ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων εύλογα θα προκύψει μέσω ποικίλων στρατηγικών αξιολόγησηςτηςπαραγωγής προφορικού και γραπτού λόγουσε όλα τα στάδια της πορείας υλοποίησης του προγράμματος καθώς είναι αναγκαίος ο διαρκής αναστοχασμός,προκειμένου να επιλύονται άμεσα προβλήματα που τυχόν αναφύονται μέσα από κριτική παρατήρηση και αποτελεσματική χρήση πληροφοριών.

Όταν ολοκληρωθεί η έρευνα και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της αναμένεται οι μαθητές/-τριες να έχουν αναπτύξει μεταγνωστικές δεξιότητες όπως δόμηση κριτικής σκέψης καθώς και διαδικασιών αναστοχασμού και αυτό-αξιολόγησης.

[1]*Πηγή: Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων (1909-1993). Παρελθόν και μέλλον ενός ιστορικού βιομηχανικού συγκροτήματος. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2001.*

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Για την επιλογή του θέματος, του υλικού (πρωτογενούς και δευτερογενούς) και για την υλοποίηση της ταινίας ελήφθησαν υπόψη πολύ συγκεκριμένοι παράγοντες. Πιο συγκεκριμένα:

- Ύπαρξη βιομηχανικής μονάδας (εργοστάσιο «Λιπασμάτων») σε κοντινή απόσταση από τον χώρο του σχολείου (εύκολη μετάβαση- δυνατότητα επιτόπιας έρευνας).
- Δυνατότητα συνάντησης με συγγενείς/γείτονες που έχουν εργασθεί στο συγκεκριμένο εργοστάσιο (μαρτυρίες-βίωμα, «ιστορία από τα κάτω»).
- Πλήθος πρωτογενών και δευτερογενών πηγών (σχετικό αρχείο από την ίδια της εταιρεία, πλήθος ερευνών για την ανάπτυξη της βιομηχανίας στη συγκεκριμένη περιοχή, αλλά και ευρύτερα).
- Σύνδεση και δυνατότητα συνεργασίας με ΚΙ.ΝΕ.ΤΕ. για την οργάνωση και υλοποίηση της παραγωγής κινηματογραφικής ταινίας με βάση το υλικό που θα συγκεντρωθεί από την έρευνα των μαθητών/-τριών και την τελική επιλογή τους για τη μορφή της ταινίας που θα υλοποιηθεί.

Πίνακας εξελικτικών φάσεων Βιομηχανικής Επανάστασης

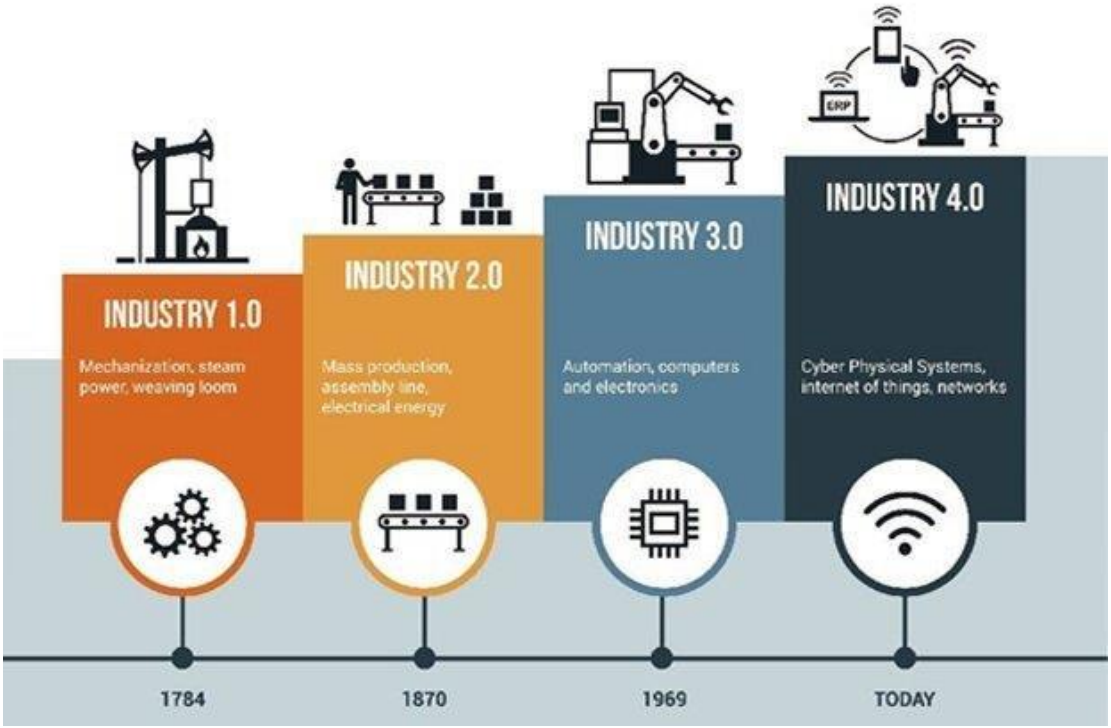

1η Βιομηχανική Επανάσταση (τέλη 18ου αιώνα)

Ξεκίνησε από την Αγγλία.
Μηχανοποίηση παραγωγής αγαθών με τη χρήση ατμού. Αξιοσημείωτη ανάπτυξη των πόλεων.

2η βιομηχανική επανάσταση (τέλη 19ου αιώνα)

Επίκεντρο η Γερμανία, χώρες της Β. Ευρώπης και οι Η.Π.Α.
Χρήση ηλεκτρικής ενέργειας και μηχανών εσωτερικής καύσης (πετρέλαιο). Βελτίωση μεταφορών και επικοινωνιών. Μείωση αναλφαβητισμού. Εργατικά κινήματα. Γυναικείο κίνημα Αύξηση πληθυσμού. Ανάπτυξη ασφαλιστικού και τραπεζικού συστήματος.

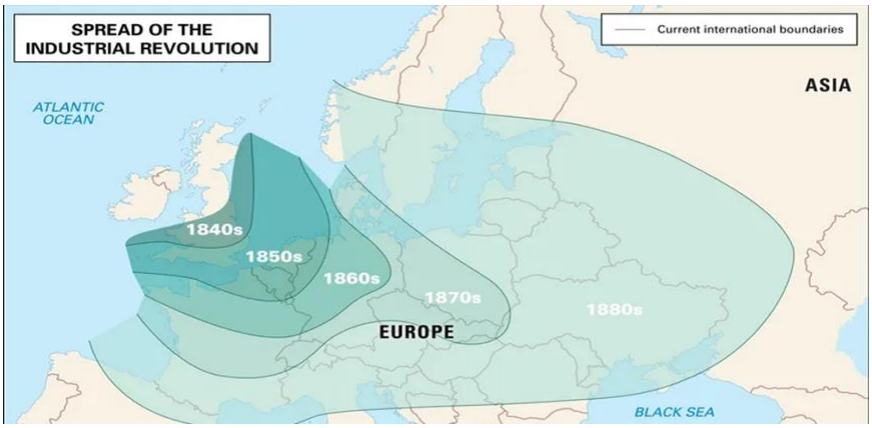

[3]

3η βιομηχανική επανάσταση (τέλη 20ου αιώνα)

ΗΠΑ- Ιαπωνία.
Χρήση τρανζίστορ, μικροτσίπ. Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπολογιστών, υπηρεσίες web, ευρεία χρήση διαδικτύου.

4η Βιομηχανική Επανάσταση (αρχές 21ου αιώνα)

Γερμανία και χώρες Β. Ευρώπης.
Ψηφιακός και τεχνολογικός μετασχηματισμός. Καλπάζουσα εξέλιξη πολλών τεχνολογιών (αλγόριθμοι, ρομποτική, τεχνητή νοημοσύνη, υπερυπολογιστές, drones κ.ά.).

[2] https://www.researchgate.net/figure/The-History-of-the-Industrial-Revolution-https-cdnsindonewsnet_fig2_338065420

[3] *Εικόνα: https://www.britannica.com/summary/Industrial-Revolution-Key-Facts*

Δεύτερη Βιομηχανική Επανάσταση στην Ελλάδα[4]

[..]Με το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων αρχίζει η δεύτερη φάση της εκβιομηχάνισης. Με την εδαφική του επέκταση, το ελληνικό κράτος ενσωματώνει την κλωστοϋφαντουργία της Βέροιας και της Νάουσας και τον βιομηχανικό πυρήνα της Θεσσαλονίκης, όλα με μακρά παράδοση ανύπαρκτη στην Παλιά Ελλάδα. Η συρροή των προσφύγων του 1922 αυξάνοντας την προσφορά μεταβάλλει υπέρ των βιομηχάνων τις συνθήκες στην αγορά εργασίας.

Στις παραμονές του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου αποκρυσταλλώνονται οι διαρθρωτικές αδυναμίες που προκαλούν την παρέμβαση των τραπεζών και του κράτους. Το σύνολο του βιομηχανικού τομέα εξαρτάται από την απρόσκοπτη εισαγωγή από το εξωτερικό του μηχανικού εξοπλισμού και των βασικών πρώτων υλών. Με την αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, η εξάρτηση αυτή διευρύνει το άνοιγμα του εμπορικού ισοζυγίου με το εξωτερικό. Η κυβερνητική παρέμβαση εκδηλώνεται μόνο υπέρ λίγων μεγάλων επιχειρήσεων συμβαδίζοντας με την τραπεζική χρηματοδότηση που ευνοεί τη «συγκεντρωποίηση» του κεφαλαίου. Το 1940 δέκα μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις απορροφούν το 90% των πιστώσεων της Εθνικής Τράπεζας. Παράδειγμα κρατικού παρεμβατισμού είναι η κρατική πολιτική για το βαμβάκι μετά την ίδρυση το 1930 του Οργανισμού Βάμβακος.

Στη δεύτερη φάση της επιτάχυνσης της εκβιομηχάνισης, ανάμεσα στους Βαλκανικούς και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, διατυπώνονται επιτέλους προτάσεις για τη δημιουργία βαριάς βιομηχανίας. Η καταστροφή που φέρνει ο εμφύλιος καταδικάζει τα πιο ριζοσπαστικά σχέδια, όπως τη «σύμβαση του Αχελώου». Γύρω στα 1955-1962, ένα εργατικό δυναμικό που δεν μπορεί να απορροφηθεί μεταναστεύει.

Η τρίτη φάση της επιτάχυνσης της ελληνικής εκβιομηχάνισης διαρκεί από το 1962 ως το 1973. Στις συνθήκες που την επέτρεψαν ανήκουν τα εισοδήματα του τριτογενούς τομέα (ναυτιλία, τουρισμός) και τα εμβάσματα των μεταναστών.

Για πρώτη φορά η συμβολή της βιομηχανίας στη σύνθεση του εγχώριου προϊόντος και των εξαγωγών ξεπερνάει το μερίδιο του αγροτικού τομέα. Οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής βιομηχανίας όμως παραμένουν. Η παθολογική εξάρτηση της βιομηχανίας από το τραπεζιτικό κεφάλαιο και την κρατική παρέμβαση εξακολουθεί να υφίσταται.

Ορόσημα στη λειτουργία του εργοστασίου Α.Ε.Ε.Χ.Π.Λ.[5]

1909 - Αρχές Ιουλίου θεμελιώνονται οι πρώτες εγκαταστάσεις

1910 - Ολοκληρώνεται η κατασκευή μονάδας θεϊκού οξέως, μονάδας συσκευασίας (σύστημα πύργων Petersen), μονάδας παραγωγής υπερφοσφωρικών λιπασμάτων (σύστημα Milch) και μονάδας παραγωγής υδροχλωρικού οξέως με δύο γραμμές παραγωγής.

[4] *https://www.archaiologia.gr/blog/issue/%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CE%B5%CE%BA%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%BC%CE%B7%CF%87%CE%AC%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%B7-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%AF%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1/*

[5] *Πηγή: Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων (1909-1993). Παρελθόν και μέλλον ενός ιστορικού βιομηχανικού συγκροτήματος. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2001.*

1911 - Ξεκινούν οι μελέτες για κατασκευή μονάδας υαλουργείουπαραγωγής φιαλών για την εγχώρια κατανάλωση και για την συσκευασία οξέων. Σχεδιάζεται η ανέγερση εργατικών οικημάτων στα νεοαποκτηθέντα οικόπεδα.

1914– Τον Ιανουάριο ολοκληρώνονται οι εγκαταστάσεις του υαλουργείου, το οποίο σε αυτό το πρώτο στάδιο λειτουργίας του παράγει φιάλες και χοντρά τζάμια («εξοχικά χοντρά τζάμια»). Ανεγείρονται 6 μονώροφα οικήματα γιατο προσωπικό.

1915 – Αγοράζεται γήπεδο 1000 τετραγωνικών πήχεων. Τον Ιούνιο αποφασίζεται η κατασκευή ειδικού κλιβάνου για την παραγωγή υαλοπινάκων υπό την επίβλεψη ειδικού Βέλγου υαλουργού (Gobbe). Η ημερήσια παραγωγή υπολογίζεται σε 2 5.000 τ.μ. υαλοπίνακες. Κατασκευάζεται ειδικός κλίβανος παραγωγής λευκής υάλου.

1916 - Παράγονται προϊόντα πράσινης υάλου. Το υαλουργείο αποτελεί πλέον το 1/3 του συνόλου του εργοστασίου. Τον Απρίλιο αγοράζεται πετρελαιομηχανήDiesel 100hp. Οικοδομούνται 2 διώροφα οικήματα για τους υπαλλήλους και 2 μεγάλα διώροφα για το εργατικό προσωπικό.

1917 – Δυσκολίες λόγω πολέμου. Παρουσιάζονται πολλά προβλήματα κυρίως λόγωέλλειψης πρώτων υλών και καύσιμων υλών.

1921– Το εργοστάσιο αποτελείται πλέον από δύο κύρια τμήματα : το τμήμα χημικώνπροϊόντων και λιπασμάτων και το τμήμα του υαλουργείου.

1922– Όλα τα τμήματα του υαλουργείου εργάζονται κανονικά.

1924 – Δίνονται προνομιούχα δάνεια για την επέκταση των εγκαταστάσεων που αφορούντην παραγωγή λιπασμάτων. Νέες εγκαταστάσεις θειϊκούοξέως. Ιδρύονται τρεισταθμοί πειραματικών υποδειγμάτων – θρέψεως και επιλογής σπόρωνκαι φυτών

1926 - Κατασκευάζονται νέες εγκαταστάσεις φόρτωσης και εκφόρτωσης λόγω του ότι προγραμματίζεται ο τριπλασιασμόςτων προϊόντων του Υαλουργείου.

1930 - Ύφεση στην παραγωγή λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

1935 - Προγραμματίζεται η ανέγερση νέων χημικών εργαστηρίων. Ο εργατικός οικισμός περιλαμβάνει: δύο τριώροφα, εφτά διώροφα, εικοσιένα μονώροφα κτίρια, ένα κτίριο λουτρών, ένα κτίριο σχολείου, ένα οίκημα ιατρείου.

1936 - Τον Σεπτέμβριο πεθαίνει ο Νικόλαος Κανελλόπουλος. Ιδρύεται το Ινστιτούτο "Νικόλαος Κανελλόπουλος" σε υπό κατασκευή κτίριο.

1939 - Πρώτες δυσχέρειες από την πολεμική αναταραχή στη Ευρώπη. Τουαλουργείο παράγει είδη χημείου και υαλοβάμβακα. Κατασκευάζονται αντιαεροπορικά καταφύγια.

1943 – Βομβαρδισμός του εργοστασίου προκαλεί 200.000.000 δρχ ζημιά.

1945– Το τεχνικό συμβούλιο της εταιρείας κατάρτισε σχέδιο βιομηχανικών συμπληρώσεων και επεκτάσεων για την ολοκλήρωση του βιομηχανικούπρογράμματος της εταιρείας και την ίδρυση εργοστασίου παραγωγής

σύνθετου αζώτου. Ανοικοδόμηση εξολοκλήρου του εργοστασίου κατεργασίας αραιών υπερφοσφωρικών. Αποκατάσταση λοιπώνκαταστροφών.

1946 - Ο Μποδοσάκης Αθανασιάδης[6] εκλέγεται στο Διοικητικό Συμβούλιο

1949 – Εκπόνηση μελέτης προγράμματος μεγάλων επεκτάσεων βάση των χρηματοδοτήσεων από το Πρόγραμμα Οικονομικής Συνεργασίας που προβλεπόταν από τη συμφωνία μεταξύ ελληνικής κυβέρνησης και Αμερικάνικης Αποστολής.Η τεχνική υπηρεσία της εταιρείας εκπονεί 461 μελέτες.

1954 - Οι δραστηριότητες του εργοστασίουαυξάνονται. Αποπερατώθηκαν και ετέθησαν σε λειτουργία : η εγκατάσταση συστήματος «zahn» παραγωγής υδροχλωρικού οξέως και βιομηχανικού θειικού νατρίου (sulfate), καθώς και η δεύτερη σταθερή μονάδα συσκευασίας λιπασμάτων. Όσον αφορά τον κλάδο του υαλουργείου, λειτούργησε, ο κλίβανος παραγωγής επιτραπέζιων ειδών, με τις αυτόματες μηχανές και την γαλαρία ψύξης, η εγκατάσταση παραγωγής υαλοπινάκων διαμαντέ και ο σηραγγοειδής κλίβανος οπτήσεως πυρίμαχων.

1955 - Πολλά νέα είδη πυρότουβλων παράγονται από το εργοστάσιο πυρίμαχων.

1959 - Γίνονται βελτιώσεις για εξασφάλιση ανώτερης ποιότητας και ποσότητας στην παραγωγή. Σημαντικότερη από αυτές είναι οι επισκευές και συμπληρώσεις στις εγκαταστάσεις θειϊκούοξέωςΠέτερσεν: τοποθετήθηκε πυριτοκάμινος «Humbolt», δυναμικότητας 55 τόνων, με ατμολέβητα 40 ατμοσφαιρών. Επιπλέον παραγγέλλονται μηχανήματα για την κοκκοποίηση του υπερφοσφωρικού λιπάσματος. Οι δύο μεγαλύτεροι κλίβανοι του υαλουργείου λειτουγούν με υψηλή απόδοση.

1963 - Μεγάλες εξαγωγές υαλοπινάκων στις Η.Π.Α

1973 - Κατασκευάζεται νέα μονάδα παραγωγής φωσφορικού οξέως, νέες δεξαμενές αποθήκευσης φωσφορικού οξέως

1978 - Σημειώνεται η μεγαλύτερη παραγωγή ειδών υαλουργίας (65.000 τον.). Δαπάνες για μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος. Εγκατάσταση νέου κλιβάνου υαλοπινάκων Glaverbel (No 80) με τη καπνοδόχο του. Η κατασκευή της καπνοδόχου από οπλισμένο σκυρόδεμα είναι μάλλον το τελευταίο μεγάλο τεχνικό έργο της ΑΕΕΧΠΛ.

1979 -Τον Ιανουάριο πεθαίνει ο Μποδοσάκης Αθανασιάδης.

1982 - Η κάμψη της οικοδομικής δραστηριότητας και η άφθονη εισαγωγήυαλουργικών προϊόντων σε χαμηλές τιμές πλήττει την υαλουργία του συγκροτήματος.

1984-1992 - Το συγκρότημα διανύει μία φθίνουσα πορεία και οι εργασίες πουγίνονται παραμένουν σε ένα επίπεδο απλής συντήρησης.

[6]Πρόδρομος (Μποδοσάκης) Αθανασιάδης
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82_%CE%91%CE%B8%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%AC%CE%B4%CE%B7%CF%82

1993 - Η εταιρεία τίθεται σε εκκαθάρισηκαι το εργοστάσιο περιέρχεται στην ιδιοκτησία της Εθνικής Τράπεζας.

1983-1999 - Το εργοστάσιο (χωρίς το Υαλουργείο το οποίο διέκοψε τη λειτουργία του από τις αρχές της δεκαετίας του'90) λειτουργεί σε χαμηλούς ρυθμούς μέχρι το οριστικό κλείσιμο του.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι :

- Οι πρώτες σημαντικές επεκτάσεις πραγματοποιήθηκαν την χρονική περίοδο 1928-1932 με την ίδρυση νέων μονάδων παραγωγής θειικού οξέως, υπερφοσφωρικών λιπασμάτων, φωσφορικού οξέως και πυκνών λιπασμάτων.

- Η δεύτερη σημαντική περίοδος τοποθετείται ανάμεσα στα έτη 1949 και 1952, όπου μπαίνει σε εφαρμογή το πρόγραμμα βιομηχανικής ανασυγκρότησης του εργοστασίου βάσει χρηματοδότησης του σχεδίου Μάρσαλ[7]. Το συγκρότημα εφαρμόζει μία συνολική ανανέωση, αφού λόγω πολέμου είχε υποστεί πολλές ζημιές, ενώ παράλληλα επεκτείνεται με κατασκευή νέων μονάδων.

- Η τρίτη περίοδος ανάπτυξης άρχισε το 1964 με την κατασκευή της τρίτης μονάδας παραγωγής θειικού οξέως καιάλλων έργων επεκτάσεων.

- Η τέταρτη εξόρμηση ξεκίνησε το 1970.

- Τέλος, το 1981 έγιναν σημαντικές προσπάθειες εκσυγχρονισμού στη μονάδα υαλουργείου και παράλληλα αποπερατώθηκαν και άλλα έργα, κυρίως βοηθητικά της λειτουργίας των μονάδων παραγωγής

Πρόδρομος (Μποδοσάκης) Αθανασιάδης

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bodosakis-Athanasiadis_Prodromos.jpg

[7] Με τον όρο **σχέδιο Μάρσαλ** εννοείται η οικονομική ενίσχυση κρατών της ευρωπαϊκής ηπείρου, αποκύημα της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. μετά τη λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και της αντίληψης ότι η επικράτηση του κομμουνισμού θα αποτελούσε κίνδυνο για τα συμφέροντα και των Ηνωμένων Πολιτειών. Πήρε το όνομά του από τον υπουργό εξωτερικών των ΗΠΑ Τζορτζ Μάρσαλ. (https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%AD%CE%B4%CE%B9%CE%BF_%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%83%CE%B1%CE%BB)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α. Ομάδα «Τοπογράφωνν»

Ερώτημα: Ποια η συμβολή του συγκεκριμένου εργοστασίου στην οικιστική, οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική εξέλιξη της περιοχής;

Αφού μελετήσετε τα παρακάτω παραθέματα να συνθέσετε ένα φανταστικό διάλογοθα μπορούσε να αποτελέσει μέρος ενός σεναρίου ταινίας μικρού μήκους. Στον διάλογο αυτό να συνομιλούν μέλη μιας εργατικής οικογένειας με θέμα τις συνθήκες διαβίωσής τους και την ποιότητα ζωής τους.

Κείμενο 1.Σε επαφή με το εργοστάσιο, μέσα στο οικόπεδο της Εταιρείας στη βόρεια πλευρά του, στην επίπεδη περιοχή, πάνω από τον όρμο των σφαγείων, αναπτύχθηκε ένας εκτεταμένος συνοικισμός κατοικιών για το εργατικό και υπαλληλικό προσωπικό. Ο βασικός πυρήνας του συνοικισμού δημιουργείται την περίοδο 1913-1918. Αργότερα -το 1922 και μέχρι το 1935- αναγείρονται κάποια ακόμα οικήματα καθώς και το σχολείο. Σύμφωνα με το τοπογραφικό διάγραμμα του 1938 ο οικισμός απλωνόταν σε οικόπεδο επίμηκες με τραπεζοειδή μορφή. Περιελάμβανε κατοικίες εργατών και υπαλλήλων, γυμναστήριο και σχολείο.

Κείμενο 2.Η Δραπετσώνα των αρχών του 20ού αιώνα θύμιζε τα βιομηχανικά προάστια των πόλεων της δυτικής Ευρώπης των αρχών του 19ου αιώνα. Οι άθλιες εργατικές πολυκατοικίες με τα μικροσκοπικά διαμερίσματα των αγγλικών βιομηχανικών πόλεων, στην περίπτωση Δραπετσώνας ήταν αυθαίρετα αυτοσχέδια παραπήγματα. Άνθρωποι και εργοστάσια συνυπήρχαν στον ίδιο χώρο. Μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, με σύγχρονα μηχανήματα, και εργάτες με τις οικογένειες που ζούσαν σε παραπήγματα και πρόχειρες κατασκευές πλάι στον τόπο εργασίας τους.

Κείμενο 3.Πλάι στα πορνεία των Βούρλων και τους τεκέδες, άρχισαν να ξεπηδούν αυτοσχέδια σπίτια και οικογένειες εργατών να εγκαθίστανται στην περιοχή. Μοναδική οργανωμένη προσπάθεια εγκατάστασης αποτελούσε ο συνοικισμός των Λιπασμάτων. Η άφιξη των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής και η εγκατάσταση 25.000 προσφύγων στον χώρο από τον Άγιο Διονύσιο έως το εργοστάσιο Λιπασμάτων αποτέλεσε το σημείο τομής στην οικιστική εξέλιξη του συνοικισμού.

Κείμενο 4

Πηγή παραθεμάτων : http://synoikismoi.eie.gr/index.html

Β.Ομάδα «Ιστορικών»

Ερώτημα: Ποια η συμβολή της βιομηχανικής ανάπτυξης στην οικονομικοκοινωνική ανάπτυξη της Ελλάδας;

Αξιοποιώνταστα παρακάτω κείμενα και τη δική σας έρευνα,με βάση τις οδηγίες που μπορείτε να βρείτε στο Φωτόδεντρο http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/3423, να δημιουργήσετε συνεργατικά έναν εννοιολογικό χάρτη για τα ορόσημα στη λειτουργία του εργοστασίου ΑΕΕΧΠΛ έως την οριστική παύση εργασιών.

Κείμενο 1

Η Εταιρεία Λιπασμάτων ιδρύθηκε το 1909 με εταιρικό κεφάλαιο 2.000.000 δρχ. –διαιρεμένο σε 20.000 ισάξιες μετοχές– και μετόχους πλήθος κεφαλαιούχων, επιστημόνων, χημικών, γεωπόνων και μηχανικών, αλλά και απευθείας συμμετοχή των τραπεζών. χημικών προϊόντων.
Η βιομηχανική μονάδα της Εταιρείας Λιπασμάτων εγκαταστάθηκε στην παραθαλάσσια περιοχή του κάβου Κράκαρη σε έκταση 57.380 τ.μ. που άνηκε εξ αδιαιρέτου στους Λεόντιο Οικονομίδη και Νικόλαο Κανελλόπουλο. Δυτικό όριο του οικοπέδου αποτελούσαν τα δημοτικά σφαγεία Πειραιά και ανατολικό το ναυπηγείο Βασιλειάδη. Τον Οκτώβριο του 1910 ολοκληρώθηκε η κατασκευή των εγκαταστάσεων και η αγορά των μηχανημάτων –για τα οποία δαπανήθηκαν 1.375.000 δρχ.– και το εργοστάσιο ξεκίνησε να λειτουργεί με ατμομηχανή 600 ίππων. Αρχικά λειτούργησαν οι μονάδες παραγωγής θειικού οξέος, θειικού σιδήρου, υπερφωσφορικού ασβεστίου και οξέων. Επιπλέον κατασκευάστηκε προβλήτα και ταινιόδρομος για φορτοεκφόρτωση των πλοίων με πρώτες ύλες και εμπορεύματα.
Η ίδρυση της Εταιρείας Λιπασμάτων επισφράγισε την ανάπτυξη της βιομηχανικής ζωής της περιοχής, αλλά κυρίως οριοθέτησε την εξέλιξη του –αδιαμόρφωτου έως τότε– χώρου, λόγω του μεγέθους και του είδους της• σε περισσότερα από 200 στρέμματα κατασκευάστηκαν 100 και πλέον μονάδες δομημένης επιφάνειας που ξεπερνούσαν τα 140.000 τετραγωνικά μέτρα. Στην απέραντη αυτή έκταση παράγονταν ποικίλοι τύποι χημικών λιπασμάτων, φωσφορικό και θειικό οξύ, χρησιμοποιώντας πλήθος πρώτων υλών προερχόμενων από το ζωικό βασίλειο, τα ορυκτά και την ατμόσφαιρα. Όταν ξεκίνησε τη λειτουργία της, το 1910, απασχολούσε περίπου δύο εκατοντάδες εργάτες και εργάτριες, ενώ στα τέλη της δεκαετίας του 1920, το προσωπικό έφτανε τους 1.850 εργαζόμενους. Το εργοστάσιο επικύρωσε την ένταξη της περιοχής στην παραγωγική ζώνη, επιβάρυνε τον περιβάλλοντα χώρο –λόγω της ίδιας της φύσης της χημικής βιομηχανίας– και διαμόρφωσε του όρους της οικιστικής εγκατάστασης που θα ακολουθούσε η Δραπετσώνα – ακόμα και μετά το οριστικό κλείσιμό του.

Πηγή: http://synoikismoi.eie.gr/lipasmaton.html

Κείμενο 2
Κατά την περίοδο του Β΄ παγκοσμίου πολέμου, ο παραγωγικός ρυθμός της εταιρείας

μειώθηκε ως το σημείο να αδρανήσουν πλήρως ορισμένα τμήματα της επιχείρησης εξαιτίας της ανεπάρκειας σε πρώτες ύλες και καύσιμα, της έλλειψης ηλεκτροκίνησης, της κρίσης στο σύστημα μεταφορών και της νομισματικής αστάθειας. Οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί προκάλεσαν μεγάλες ζημιές στις εγκαταστάσεις των εργοστασίων. Η ζημία των εγκαταστάσεων για το 1941 υπολογίζεται σε 58.000.000 δρχ. Η δέσμευση των προϊόντων ων εργοστασίων και μεταλλείων της ΑΕΕΧΠΛ από τις δυνάμεις κατοχής επέτεινε την κρίση στην εταιρεία. Στο τέλος του πολέμου, το 1944, η ρευστότητα του Ενεργητικού έχει εξαντληθεί και η εταιρεία βρίσκεται με ζημία 22.000.000 σταθερών δραχμών. Το 1946 η ζημία ανέρχεται σε 4.944.000.000 δρχ. Φαίνεται πως τη χρονιά αυτή την οικονομική δυσπραγία της εταιρείας επιβαρύνει η υποχρεωτική εκποίηση των προϊόντων κάτω του κόστους

[…]
Το 1947, ο Μποδοσάκης Αθανασιάδης αποκτά την πλειοψηφία των μετοχών. Πέρα από την κεντρική φιγούρα του Αθανασιάδη, μια νέα γενιά μετόχων, της οποίας δεν γνωρίζουμε ακόμα τις προσωπογραφίες, εισέρχεται στο προσκήνιο. Η παλαιά φρουρά έχει αποχωρήσει, καθώς ανάμεσα στο 1936 και το 1947 ο βιολογικός θάνατος επέρχεται για τους περισσότερους από όσους αποτελούσαν την ιδρυτική γενιά των μετόχων και στελεχών. Υπ' αυτή την έννοια, ο πόλεμος, πέρα από τις σημαντικές καταστροφές που προκάλεσε, αποτέλεσε το όριο ανάμεσα στις δύο φάσεις της επιχείρησης.

Πηγή: Ανώνυμη Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων, Ίδρυμα Μποδοσάκη, 2001

Κείμενο 3
« Το εργοστάσιο της Δραπετσώνας υπήρξε σημαντικό επίτευγμα της δεύτερης εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα και παρέμεινε μοναδικό στο είδος του ως τη δεκαετία του 1960. Σύντομα άρχισε να προμηθεύει οξέα στις βιομηχανίες, υπερφωσφορικά λιπάσματα στους καλλιεργητές -ανοίγοντας ουσιαστικά την αγορά αυτή, μια και η χρήση λιπασμάτων ήταν ως τότε περιορισμένη, με τη βοήθεια και του κράτους για πρώτη φορά-, γεωργικά φάρμακα λίγο αργότερα ενώ το 1912 εγκατέστησε τον πρώτο κλίβανο υελουργίας.

Αγριαντώνη Χ., Ιστορία της Ελλάδας, 20ος αι. τ. Α1, σελ. 187-188

Κείμενο 4
Το 1988 δολοφονείται ο Αλέξανδρος Αθανασιάδης-Μποδοσάκης. Το κακό πολιτικό κλίμα, και συγκεκριμένα οι αντιδράσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης στη λειτουργία του εργοστασίου σε συνδυασμό με τη δολοφονία του Αλ. Αθανασιάδη Μποδοσάκη δημιουργούν ασφυκτικούς όρους για την επιβίωση του εργοστασίου. Τα πιο πάνω, σε συνδυασμό με τα ζημιογόνα αποτελέσματα από τη λειτουργία των μεταλλείων Κασσάνδρας και την προβληματική λειτουργία του Υαλουργείου που αδυνατεί να αντιμετωπίσει τις ολοένα αυξανόμενες εισαγωγές υαλοπινάκων σε τιμές κάτω του κόστους, οδηγείς σε ζημιογόνες χρήσεις στο σύνολο της εταιρείας. Έτσι από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η ΑΕΕΧΠΛ συρρικνώνεται. Παρατηρείται μείωση της παραγωγής, μείωση του κύκλου εργασιών, καθυστερήσεις στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό. Το 1993 η εταιρεία τίθεται υπό ειδική εκκαθάριση εν λειτουργία από την Εθνική Τράπεζα στης οποίας την ιδιοκτησία περιέρχεται ολοκληρωτικά.»

Πηγή: Ανώνυμη Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων, Ίδρυμα Μποδοσάκη, 2001

Γ. Ομάδα «Οπτικής φύλου»

Ερώτημα: Ποια η συμβολή της βιομηχανικής ανάπτυξης στην προώθηση του αιτήματος για έμφυλη ισότητα;
(Αναζήτηση της «αορατότητας» των γυναικών)

Να συσχετίσετε το πληροφοριακό υλικό των προφορικών μαρτυριών που έχετε συλλέξει σχετικά με της συνθήκες εργασίας στο εργοστάσιο Λιπασμάτων, με της πληροφορίες των παρακάτω παραθεμάτων.

Α. Τι παρατηρείτε ως προς την αναφορά σε περιστατικά που αφορούν γυναίκες;
Β. Πώς ερμηνεύετε της όποιες διαφορές τυχόν εντοπίσατε;

« Ο εργάτης Νικολαΐδης έκοψε το χέρι του. Ήδη έχει μείνει στο τραυματισθέν μέρος ένα κομμάτι γυαλί. Οι γιατροί συνέστησαν ακτινοσκόπηση, της οποίας η δαπάνη δεν εγκρίθηκε»

Εφημερίδα Ακρόπολις 13/7/29

Οι συνθήκες είναι σκληρότατες. Δέκα ώρες για 22,5 δρχ κατά μέσον όρο. Της σημειωθεί ότι συνηθέστατα τα προστίματα εμείωναν το μεροκάματο, η δε συμπεριφορά των ανωτέρων των, αφόρητος. Ακόμη και ξύλο για την παραμικρή αιτία. Καθώς της επληροφόρησαν και μικρότερα παιδιά μέχρι 10 χρονών ειργάζοντο προ της απεργίας υπό τας αυτάς συνθήκας.»

Εφημερίδα Ακρόπολις 13/7/29

«Η δουλειά που κάνουν τώρα οι γυαλάδες (σ.σ. εργαζόμενοι στο υαλουργείο) είναι απελπιστική. Δουλεύουν μέσα σε αληθινή κόλαση. Τα σπλάχνα της καίγονται από το φύσημα. Τρεις πέθαναν απ' αυτή τη δουλειά. Γίνεται δουλειά εντατική για να βγαίνει μεγάλη παραγωγή και να πλουτίζει ο Κανελλόπουλος. Στο τμήμα υδροχλωρικού νιτρικού οξέος οι εργάτες είναι σχεδόν σκελετοί και κίτρινοι»

Εφημερίδα Ριζοσπάστης 21.6.1933

Δ. Ομάδα «Λογοτεχνίας»

Αφού μελετήσετε τα παρακάτω λογοτεχνικά κείμενα να συντάξετε μια σύντομη ιστορία για σενάριο ταινίας μικρού μήκους με πρωταγωνιστές/-τριες που θα κινούνται και θα ζουν σε χώρους δράσης που θα παραπέμπουν στο σκηνικό των συγκεκριμένων κειμένων και των συνθηκών διαβίωσης.

1. **Α. Σαμαράκης**

Στά δρομάκια τοῦ συνοικισμοῦ της
ἀναστήθηκε χθές ὁ Χριστός.

Ἄξαφνα,
Τον εἶδαμε νά περπατάει δίπλα της.

Παρά τρίχα να μην τόν πάρουμε εἴδηση,
Τόσο πολύ σου ἔμοιαζε, ἀδερφέ μου,
Τόσο πολύ τοῦ ἔμοιαζες , ἀδερφέ μου.

Αὐτός δέν συλλογίστηκε της μπόχα.
Αὐτός δέν συλλογίστηκε τίς λάσπες, της σκουπιδαριό.
Αὐτός δέν συλλογίστηκε τούς φαρισαίους
πού της κουτσομπολέψουν αὔριο
πώς βρῆκε δά τόπο της ν' ἀναστηθεῖ.

Μονάχα συλλογίστηκε
πώς εἶναι καρδιές κι ἐδῶ,
της Δραπετσώνα της,
πώς εἶναιμιά καρδιά ἡ Δραπετσώνα τηςόλάκερη,

της καρδιά βασανισμένη
σάντή δικιά του.

Πηγή: Ποιήματα, Α. Σαμαράκης, εκδόσεις Ψυχογιός, 2016

2. Τάσος Λειβαδίτης

Μ' αίμα χτισμένο, κάθε πέτρα και καημός
κάθε καρφί του πίκρα και λυγμός
Μα όταν γυρίζαμε το βράδυ απ' τη δουλειά
εγώ και εκείνη όνειρα, φιλιά

Το 'δερνε αγέρας κι η βροχή
μα ήταν λιμάνι κι αγκαλιά και γλυκιά απαντοχή
Αχ, το σπιτάκι της, κι αυτό είχε ψυχή.

Πάρ' το στεφάνι της, πάρ' το γεράνι της
στη Δραπετσώνα πια δεν έχουμε ζωή
Κράτα το χέρι μου και πάμε αστέρι μου
εμείς θα ζήσουμε κι της είμαστε φτωχοί

Ένα κρεβάτι και μια κούνια στη γωνιά
στην τρύπια στέγη του άστρα και πουλιά
Κάθε του πόρτα ιδρώτας κι αναστεναγμός
κάθε παράθυρό του κι ουρανός

Κι όταν ερχόταν η βραδιά
μες στο στενό σοκάκι ξεφαντώναν τα παιδιά
Αχ, το σπιτάκι της, κι αυτό είχε καρδιά

Πάρ' το στεφάνι της, πάρ' το γεράνι της
στη Δραπετσώνα πια δεν έχουμε ζωή
Κράτα το χέρι μου και πάμε αστέρι μου
εμείς θα ζήσουμε κι της είμαστε φτωχοί

Πηγή: Από τον δίσκο Πολιτεία Α' , Columbia 1964. Στίχοι: Τάσος Λειβαδίτης,

μουσική: Μίκης Θεοδωράκης

Ε. ΟΜΑΔΑ «ΣΕΝΑΡΙΟΓΡΑΦΩΝ»

Αφού παρακολουθήσετε τα ντοκιμαντέρ για της συνθήκες ζωής των εργαζομένων στην περιοχή της Δραπετσώνας και την ταινία Norma Rae (1976, σκηνοθεσία Martin Ritt),
Α. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας της κινηματογραφικής ηρωίδας και των γυναικών εργαζομένων στο εργοστάσιο Λιπασμάτων.
Β. Με βάση τις παρατηρήσεις σας να δημιουργήσετε ένα σενάριο μυθοπλασίας για ταινία μικρού μήκους με ηρωίδα μια εργάτρια του εργοστασίου Λιπασμάτων λίγο πριν αυτό κλείσει οριστικά.

ΣΤ. ΚΟΙΝΟ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(Της οι επιμέρους ομάδες)

Με οδηγό την παρακάτω εικόνα του Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών του ΕΙΕ να αναζητήσετε υλικά κατάλοιπα των βιομηχανικών μονάδων που εικονίζονται, να τα φωτογραφίσετε και να δημιουργήσετε ένα κολλάζ με τη βοήθεια του web εργαλείου Padlet (www.padlet.com.) ώστε να μπορούν να συμπληρώσουν πληροφορίες και σχόλια οι συμμαθητές/-τριέστης.

(Σημείωση: Φροντίστε οι φωτογραφίες της να μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως οπτικό υλικό για την παραγωγή της ταινίας)

Ζ. ΚΟΙΝΟ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ερώτημα: Ποια η συμβολή (ορατή ή/και «αόρατη») των γυναικών στην ανάπτυξη της βιομηχανίας στη συγκεκριμένη περιοχή;

Με βάση τα παραθέματα που ακολουθούν να συσχετίσετε το είδος της εργασίας που εκτελείται με το φύλο των εργαζομένων. Τι παρατηρείτε; Πώς ερμηνεύετε τη συγκεκριμένη μορφή διάκρισης;

Εικόνα 1*Εργαζόμενοι στο καλλιτεχνικό τμήμα*

Εικόνα 2

ΦΩΤ. ΙΣ. 3 – Εργάτριες στη συσκευασία λιπασμάτων ,
αρχείο ΑΕΕΧΠΛ)

Πηγή οπτικού υλικού: ***https://docplayer.gr/1093686-Anonymi-elliniki-etaireia-himikon-proionton-kai-lipasmaton-1909-1993.html***

Κείμενο 1

Τι είπαν

Το 1911 ο Αλ. Παπαναστασίου έλεγε: «Αρκετά ωρίμασεν η ιδέα ότι αι κοινωνίαι, αι οποίαι πιέζουσι τας γυναίκας και τα ανήλικα δι' επαχθούς εργασίας, ομοιάζουσι με τους βαρβάρους οίτινες αποκόπτουσι τα δέντρα, ίνα κόψωσι τους καρπούς».

Το 1918 ο Ροΐδης έγραφε: «Δύο είναι τα επαγγέλματα που αρμόζουν στις γυναίκες, το της νοικοκυράς και το της εταίρας».

Το 1930 ο Αλ. Σβώλος υποστήριζε: «Η εργασία είναι τόσον στενώς συνυφασμένη με την ελευθερίαν, ώστε να μη επιτρέπεται να στερήσωμεν τοιούτου δικαιώματος την γυναίκα».

Το 1887 η Καλλιρρόη Παρρέν δήλωνε: «Η χειραφέτησις της Ελληνίδος διά της εργασίας».

Το 1910 η Αθηνά Γαϊτάνου-Γιαννιού γράφει: «Το πρότυπό μας πρέπει να είναι η χειραφετημένη, η ανεξάρτητη γυναίκα του μέλλοντος. Είναι έξυπνη, μορφωμένη, ελεύθερη. Δεν είναι αναγκασμένη να παντρευτεί σαν τα αδύναμα, τα άοπλα σημερινά μας κορίτσια. Εργάζεται και κερδίζει όπως οι άνδρες. Δεν της πέρασε ποτέ από το νου να δώσει προίκα. Η εργασία είναι η δύναμις της γυναίκας στο μέλλον.

Και ο Τσιτσάνης τραγουδά:

«Βλέπεις κοπέλες στα υφαντουργεία
κι άλλες δουλεύουν στα αργαλειά,
στα καπνομάγαζα, στα συνεργεία,
γεια σου περήφανη κι αθάνατη εργατιά».

Κείμενο 2

Σε όλη αυτή την περίοδο (μέσα 19ου–μέσα 20ού αιώνα) τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη βιομηχανική εργασία των γυναικών και την καθιστούν υποδεέστερη της ανδρικής συνοψίζονται στα εξής: αισθητά χαμηλότερα από τα ανδρικά γυναικεία ημερομίσθια, απαξίωση της γυναικείας εργασίας ως μη ειδικευμένης, απουσία τεχνικής εκπαίδευσης αλλά και έλλειψη μιας κοινωνικά αναγνωρισμένης μαθητείας, υψηλή κινητικότητα, έλλειψη ιεραρχικής εξέλιξης εντός του εργοστασίου.

Στο τέλος αυτής της περιόδου, ο νόμος για τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας του 1935, που εφαρμόστηκε κατόπιν από τη δικτατορία Μεταξά, έθετε τέρμα στις διεκδικήσεις για εξίσωση των γυναικείων ημερομισθίων με τα ανδρικά, αφού προέβλεπε υποδιαιρέσεις στα καθοριζόμενα όρια των μισθών ανάλογα με το φύλο του εργαζόμενου, καθιερώνοντας έτσι και νομοθετικά τον ισχύοντα καταμερισμό της εργασίας κατά φύλα και την υποτίμηση της γυναικείας εργασίας.

Πηγή: Εργαζόμενες γυναίκες. Αφιέρωμα. Εφ. Καθημερινή, επιμ. Όλγας Σελλά.02/05/1999

Η. ΚΟΙΝΟ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ερώτημα: Ποια η σύγχρονη χρήση του χώρου;

Αφού μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:
Α. Σε ποιους απευθύνονται;
Β. Πώς παρουσιάζουν τη σύγχρονη χρήση της περιοχής του εργοστασίου;
Γ. Ποια η αναφορά του Graffitti; Πώς συνδέεται με την ιστορία της περιοχής;

Κείμενο 1. Πολυχώρος Λιπασμάτων

Τα «Λιπάσματα» κατόρθωσαν, της έχει γραφτεί στο site ΝόστιμονΗμαρ, να αποτελούν ***«μια ιδιότυπη ετεροτοπία που αναστατώνει ευχάριστα τη θλιβερά ταξινομημένη απραξία της προηγούμενης περιόδου και ανασυγκροτεί το δεσμό των κατοίκων με τον τόπο της»***. Η Δημοτική Αρχή προσπάθησε και δημιούργησε ένα χώρο πραγματικά δημόσιο, σχεδιασμένο με σκοπό να εξυπηρετεί της συλλογικές ανάγκες των πολιτών του Κερατσινίου, της Δραπετσώνας, της ευρύτερης περιοχής του Πειραιά, καθώς και ολόκληρου του λεκανοπεδίου της Αττικής. Έναν χώρο που οι επισκέπτες μπορούν να νιώθουν άνετα κι ελεύθερα, χωρίς να χρειάζεται να μπαίνουν με γεμάτο πορτοφόλι και ως «φτωχοί συγγενείς». Έναν χώρο που η χρήση όλων των εγκαταστάσεων είναι ελεύθερη και δωρεάν.

Πέρα από το πολιτιστικό κομμάτι του λοιπόν και τα δύο θέατρα, ο χώρος της παραλιακής ζώνης των Λιπασμάτων αποτελεί ταυτόχρονα ένα σημείο συλλογικής ψυχαγωγίας και αποφόρτισης, μια πραγματική πολιτισμική διέξοδος για της πολίτες. Καθημερινά, ακόμη και της μήνες του φθινοπώρου και του χειμώνα, τα τρία γήπεδα (5χ5, τένις, μπάσκετ) που κατασκευάστηκαν δίπλα στον χώρο των συναυλιών, σφύζουν από ζωή, ενώ δεκάδες συμπολίτες της κάνουν στην παραλιακή ζώνη την καθημερινή της βόλτα. […] Παράλληλα, υπάρχει ένα δημοτικό αναψυκτήριο, κατασκευασμένο στα ίδια πρότυπα και την ίδια λογική (χαμηλές τιμές κ.λπ.) του ήδη υφιστάμενου αναψυκτήριου στην περιοχή των Λιπασμάτων. Της, έχει κατασκευαστεί παιδική χαρά για της μικρούς της φίλους και έχουν τοποθετηθεί παγκάκια, ζαρτινιέρες και τουαλέτες. Έχει γίνει εκτενής δεντροφύτευση κατά μήκος του έργου, ενώ διαμορφώθηκε περιοχή πάρκινγκ αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών. Ο χώρος είναι, της, προσβάσιμος και φιλικός για ΑΜΕΑ.
Μετά την ανάπλαση της περιοχής Κράκαρη, σειρά πήρε το σημείο όπου βρίσκονται και οι κτηριακές εγκαταστάσεις του Σιλό και της Καμινάδας. Την περιοχή διατρέχει της πεζόδρομος και τηςποδηλατόδρομος, που τη συνδέει με της υπάρχουσες υλοποιημένες κατασκευές.

Σε αυτή την υπέροχη τοποθεσία, στον εμβληματικό και ιστορικό χώρο των Λιπασμάτων στη Δραπετσώνα, με της διατηρητέες εγκαταστάσεις και τη χαρακτηριστική πανύψηλη καμινάδα, αλλά και τη θάλασσα που φτάνει σχεδόν ως την σκηνή, έχει καθιερωθεί της **πολιτιστικός θεσμός από το 2017, το «Φεστιβάλστη θάλασσα»**. Ο άλλοτε εγκαταλελειμμένος χώρος απέκτησε πραγματική ζωή. Για περίπου 4 μήνες, κάθε χρόνο, τα Λιπάσματα γίνονται πλέον σημείο αναφοράς για χιλιάδες επισκέπτες. **Δεκάδες μουσικά και θεατρικά δρώμενα** πραγματοποιούνται στον χώρο και αποτελούν όλα μαζί μία γιορτή πολιτισμού και δημιουργίας, μία περιπλάνηση σε χρώματα, στιγμές, εμπειρίες και εικόνες.

Πηγή: **https://www.keker.gr/lipasmata/)**

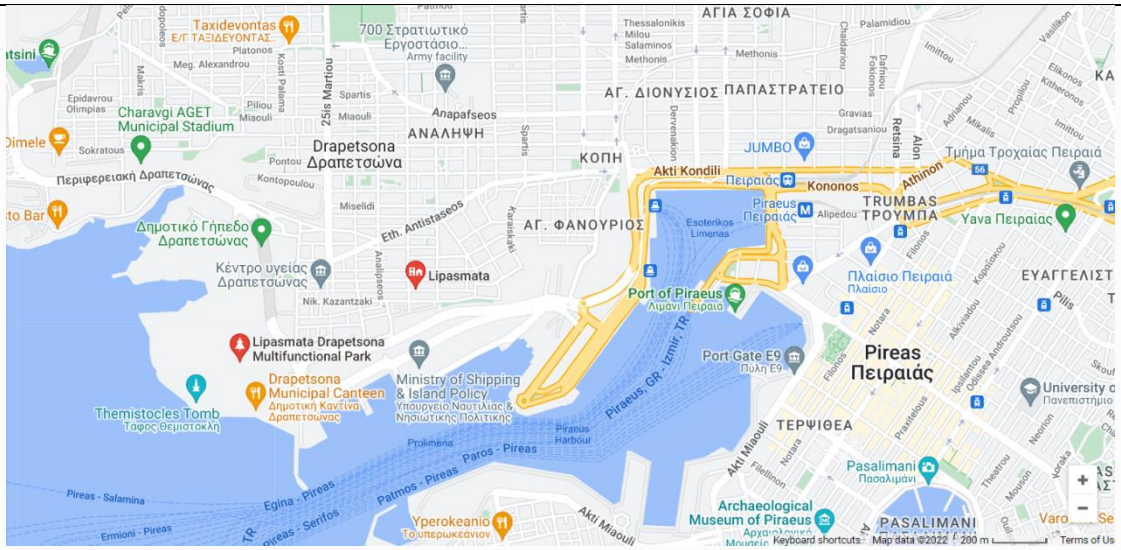

Κείμενο 2

Το σημάδι που ψάχναμε από μακριά στην ερημιά της παλιάς βιομηχανικής ζώνη της Δραπετσώνας ήταν μια καμινάδα βαμμένη στα χρώματα του Ολυμπιακού. Ξεθωριασμένη, πανύψηλη, στέκεται σαν φάρος ξεκομμένη από τα υπόλοιπα ερειπωμένα κτίρια, δίνοντας μια ένδειξη ότι κάποτε το μέρος έσφυζε από ζωή. Αν δεν ξέρεις ότι από τη βορινή πλευρά, δίπλα στο γήπεδο, υπάρχει δρόμος που σε οδηγεί εκεί όπου κάποτε ήταν τα Λιπάσματα, ο μόνος τρόπος για να μπεις στον χώρο είναι σκαρφαλώνοντας και πηδώντας πάνω από τη σιδερένια πόρτα (η οποία πού και πού ανοίγει με τηλεκοντρόλ και μπαινοβγαίνουν ακριβά αυτοκίνητα) ή περνώντας μέσα από τον τσιγγάνικο μαχαλά και κάνοντας αναρρίχηση της σωρούς με τα μπάζα πίσω από της καμάρες. Ο συννεφιασμένος ουρανός και οι θύσανοι από τα αγριόχορτα που κυματίζουν με το φύσημα του αέρα κάνουν το τοπίο να μοιάζει βορειοευρωπαϊκό – θυμίζει κάπως τα Highlands, με διαφορετική θέα στον ορίζοντα: από τη μια πλευρά βλέπεις μοντέρνες πολυκατοικίες και μια υπερυψωμένη δεξαμενή νερού και από την άλλη αγναντεύεις τον Σαρωνικό. Διασχίζουμε τα πυκνά χορτάρια και τη φρέσκια ρόκα –που βάφει με πρασινίλα τα παπούτσια μας, σκορπίζοντας στον αέρα μια πιπεράτη μυρωδιά– και φτάνουμε σε δυο κτίρια διαλυμένα και ρημαγμένα απ' οτιδήποτε μπορεί να πουληθεί. Είναι εντυπωσιακά, ακόμα και μέσα στην παρακμή, το πλιάτσικο και το χαμένο μεγαλείο της. Είναι τόσο γκρεμισμένα, που δύσκολα μπορείς να φανταστείς τι ακριβώς γινόταν μέσα στο καθένα την εποχή της «δόξας» της. Στο μικρότερο, αυτό με την αρντεκό αισθητική, που φαίνεται ότι κάποτε φιλοξενούσε γραφεία, τα δωμάτια σήμερα είναι γεμάτα μπάζα, ξύλινους σκελετούς από συρταριέρες και ντουλάπες, πατώματα με τρύπες που αποκαλύπτουν καταπακτές και υπόγεια, και βιβλία με «σημειώσεις βάρδιας» που έχουν λιώσει η υγρασία και η βροχή. Η περιπλάνηση κάτω από λαμαρίνες που τρίζουν σε κάθε φύσημα του αέρα και ανάμεσα από απρόσμενα κενά που χάσκουν στο κενό είναι μάλλον επικίνδυνη. Παρ' όλα αυτά, την ώρα που περιεργαζόμαστε τα σκουριασμένα γρανάζια από της τεράστιες μηχανές μια παρέα από τολμηρά κορίτσια αψηφά τον κίνδυνο και σκαρφαλώνει στη μισογκρεμισμένη σκάλα για να ανέβει στην ταράτσα. Βγάζουν ασταμάτητα φωτογραφίες και φαίνονται ενθουσιασμένες από το σκηνικό.

Πηγή: **https://www.lifo.gr/now/athens/ta-lipasmata-drapetsonas-otan-itan-ereipia**

Κείμενο 3

Καλοκαίρι 2022. Δυο χρόνια μετά τον εγκλεισμό η αυλαία της Τέχνης σηκώνεται δυναμικά και το φως της χαρίζει χρώματα της πόλεις και της γειτονιές της.

Το Φεστιβάλ στη θάλασσα 2022 πιάνει το δυναμικό παλμό του φετινού καλοκαιριού και ανοίγει μία νέα σκηνή μπροστά από το εμβληματικό φουγάρο και δίπλα στο Σιλό του Πολυχώρου Λιπασμάτων. Από της 15 Ιουνίου έως της 30 Σεπτεμβρίου θα παρουσιάσουμε δεκάδες μοναδικές εκδηλώσεις, συναυλίες και θεατρικά, θα φιλοξενήσουμε την ιστορική διοργάνωση μαθητικών συγκροτημάτων από όλη την Ελλάδα, το ιστορικό «SCHOOLWAVE», ενώ για 9 βραδιές του Ιουλίου «θα καταλάβουμε» όλο τον Πολυχώρο Λιπασμάτων με κάθε μορφής καλλιτεχνική δημιουργία στο 2ο «StreetArtLipasmataFestival»!

Το 2022 προτείνουμε, λοιπόν, ένα καλλιτεχνικό πρόγραμμα, που επιδιώκει ν' αγκαλιάσει κάθε προτίμηση και κάθε γούστο ανεξαιρέτως, αλλά ταυτόχρονα, της καλεί όλους και της ανεξαιρέτως να αγκαλιάσουμε καθεμία ξεχωριστή – στο είδος- της εκδήλωση.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ που δίνουν τροφή στην καρδιά και στο νου με έργα που θα της κάνουν να αναπολήσουμε, να γελάσουμε, να συγκινηθούμε. Θα ταξιδέψουμε στη Σμύρνη, την αλησμόνητη πατρίδα πολλών από εμάς, θα γνωρίσουμε ιστορικές αλήθειες για τον BYRON, τον μεγάλο φιλέλληνα ποιητή και θα ακούσουμε την ιστορία του LEMON, της πιανίστα που γεννήθηκε και έζησε όλη του τη ζωή μέσα σε ένα πλοίο. Θα δούμε το όνειρο της ΚΑΛΙΡΡΟΗΣ ΠΑΡΡΕΝ, της γυναίκας που πάλεψε και αγωνίστηκε για τη χειραφέτηση των γυναικών της αρχές του 20ου αιώνα!

ΜΟΥΣΙΚΕΣ που πιάνουν το μίτο των σμυρναίικων της απέναντι όχθης με φωνές τηςτης ΕΛΕΝΗΣ ΒΙΤΑΛΗ, της ΣΟΦΙΑΣ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ και του ΖΑΧΑΡΙΑ ΚΑΡΟΥΝΗ υπό τον ήχο των βιρτουόζων ΤΑΚΙΜ ή της ΕΛΕΝΗΣ ΤΣΑΛΙΓΟΠΟΥΛΟΥ με το αφιέρωμα «Πατρίδα λέω τα τραγούδια» . Ταξιδιάρικοι στίχοι της ΜΑΤΟΥΛΑΣ ΖΑΜΑΝΗ, γλυκύτατες μελωδίες του ΟΡΦΕΑ ΠΕΡΙΔΗ και του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗ. Όμορφες διασκευές από τηςΣΟΥΑΡέ, τραγούδια-σταθμοί στο αφιέρωμα για τον ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΙΘΙΚΩΤΣΗ και δυναμικές ερμηνείες του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΡΙΖΟΥ. Άλλοτε θα ακούσουμε ηπειρώτικα από το συγκρότημα ΓΕΦΥΡΕΣ κι άλλοτε hiphop με μερικά από τα πιο δυνατά

ονόματα της εγχώριας σκηνής, αλλά και της … διεθνούς με τηςαμερικάνουςhip – hopicons SUGARHILL GANG και της FURIOUS 5 να προσγειώνονται στην κεντρική σκηνή της 25 Ιουλίου. Ο ΧΡΗΣΤΟΣ ΘΗΒΑΙΟΣ μαζί με τον ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΡΑ θα της ταξιδέψουν στο σύμπαν του πρίγκιπα ΠΑΥΛΟΥ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ. Ο ΘΟΔΩΡΗΣ ΚΟΤΟΝΙΑΣ μαζί με της αδερφούς ΣΤΡΑΤΑΚΗ θα της δώσουν χρώμα έντεχνου με αέρα κρητικό και ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ με της αμανέδες του θα της πάνε βόλτα σε ένα φανταστικό μουσείο λαϊκών οργάνων. Το διήμερο ELECTRO-ACOUSTIC μουσικής έρχεται να συνδεθεί με το industrial τοπίο και να διευρύνει της ορίζοντες της αποκαλύπτοντάς της διαφορετικούς τρόπους έκφρασης ανοιχτούς στον πειραματισμό και την εσωτερική εξερεύνηση.

Το ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ 2022 της καλεί όλους σε ένα ταξίδι εκεί που τα κύματα της μουσικής συναντιούνται με αυτά της απεραντοσύνης. Της καλεί να μεθύσουμε από τέχνη. Γιατί η δική της Δραπετσώνα και το δικό της Κερατσίνι είναι φτιαγμένα με όνειρα, νότες και χρώματα κόντρα στα συμφέροντα εκείνων που "μουτζουρώνουν" τα όνειρα της και πνίγουν κάθε τόσο τον αέρα της, της βιομηχανικές εγκαταστάσεις της Oil One, της Lafarge και των ΕΛ.ΠΕ. ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ 2022 της καλεί να συμπορευτούμε και να ονειρευτούμε τηςτης δρόμους της διεκδίκησης και της ομορφιάς!

*Πηγή:***https://keratsini-drapetsona.gr/index.php/keratsini-drapetsona-news-gr/keratsini-drapetsona-annoncements-gr/12394-fest-in-sea-2022**

Κείμενο 4

Graffiti στην περιοχή των Λιπασμάτων

Θ. ΤΕΛΙΚΟ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ

(ΠΡΙΝ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΑΙΝΙΑΣ)

(Μπορεί να χρησιμοποιηθεί το συνεργατικόweb εργαλείο Googledocs)

1. Πώς αξιολογείτε την εμπειρία που αποκομίσατε από την ιστορική έρευνα που εκπονήσατε στην εργοστασιακή μονάδα ΑΕΕΧΠΛ ;

Α. Αδιάφορη
Β. Ενδιαφέρουσα
Γ. Πολύ ενδιαφέρουσα
Δ. Θα ήθελα να συνεχίσουμε με ανάλογες δράσεις

2. Πώς αξιολογείτε τη δική σας συμμετοχή;

Α. Αδιάφορη
Β. Έκανα ό,τι καλύτερο μπορούσα
Γ. Ανακάλυψα νέες δυνατότητες που έχω
Δ. Θεωρώ ότι η συμμετοχή μου ήταν πολύ σημαντική για το τελικό αποτέλεσμα

3. Τι θα αλλάζατε, ως προς τη δική σας δραστηριοποίηση και συμμετοχή , κατά την πορεία του προγράμματος;

……
……
…….
……..
……..
…….

4. Η έρευνα και οι δραστηριότητες πόσο σας βοήθησαν να κατανοήσετε τη θέση των γυναικών στην ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας;

Α. Ελάχιστα
Β. Αρκετά
Γ. Πολύ
Δ. Πάρα πολύ

5. Θεωρείτε ότι η περίπτωση του συγκεκριμένου εργοστασίου είναι μοναδική στην Ελλάδα ή ενδεικτική της «μεγάλης εικόνας» για την ανάπτυξη της βιομηχανίας στην Ελλάδα;

Α. Είναι μοναδική
Β. Είναι ενδεικτική

6.Τι μάθατε από τη συμμετοχή σας στη συγκεκριμένη έρευνα;

…….
…….
……
…….

……
……
……

7. Με βάση το υλικό που έχει συγκεντρωθεί από τις ομάδες, ποιο είδος οπτικού υλικού θα προτιμούσατε;

Α. Μυθοπλασίας με βάση σενάριο που θα εκπονήσουν οι μαθητές/-τριες
Β. Ντοκιμαντέρ με βάση τις προφορικές μαρτυρίες που έχουν συγκεντρωθεί
Γ. Δημιουργία υβριδικού οπτικού υλικού που να συνδυάζει τόσο τις προφορικές μαρτυρίες όσο και μια ιστορία μυθοπλασίας που να διαδραματίζεται σε συγκεκριμένη ιστορική φάση της πορείας του εργοστασίου;
Δ. Ντοκιμαντέρ για την ανάδειξη του ρόλου που διαδραμάτισαν οι γυναίκες στην ανάπτυξη τόσο του συγκεκριμένου εργοστασίου όσο και της ευρύτερης περιοχής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ταινίες και ντοκιμαντέρ που προτείνονται για την πληρέστερη ενημέρωση των μαθητών/-τριών.

- «Μοντέρνοι καιροί», του CharlieChaplin
  https://www.youtube.com/watch?v=BkoplrKwKdo
  Ημερομηνία ανάκτησης 26/04.2022
  (με δυνατότητα υποτιτλισμού στα ελληνικά)

- «Συνοικία το όνειρο», σενάριο Κ. Κοτζιάς, Τ. Λειβαδίτης, σκηνοθεσία Α. Αλεξανδράκης
  https://www.youtube.com/watch?v=ZvskpwwK8Ec&t=44s
  Ημερομηνία ανάκτησης 26/04/2022

- Ντοκιμαντέρ για τις συνθήκες εργασίας στα εργοστάσια της περιοχής της Δραπετσώνας καθώς και την καθημερινότητα των εργαζομένων σε αυτά
  https://www.youtube.com/watch?v=PYQKVbITs-I&t=443s
  Ημερομηνία ανάκτησης 26/04/2022

- Ντοκιμαντέρ για τις συνθήκες εργασίας στα εργοστάσια της περιοχής της Δραπετσώνας καθώς και την καθημερινότητα των εργαζομένων σε αυτά
  https://www.youtube.com/watch?v=OwHYehwY9eg
  Ημερομηνία ανάκτησης 26/04/2022

- «Νόρμα Ρέη» (Norma Rae)
  https://en.wikipedia.org/wiki/Norma_Rae

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (ενδεικτική)

Αβδελά, Ε.και Ψαρρά, Α.(επιμ). (1997). *Σιωπηρές ιστορίες. Γυναίκες και φύλο στην ιστορική αφήγηση.* Αθήνα: Αλεξάνδρεια

Αβδελά, Ε. (1989). «Το αντιφατικό περιεχόμενο της κοινωνικής προστασίας: Η νομοθεσία για την εργασία των γυναικών στη βιομηχανία (19ος-20ος αι.)».*Τα Ιστορικά,* 11: 339-360

Αγριαντώνη, Χ. (1986). *Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα του 19ου αι.* Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο, Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος

Αγριαντώνη,Χ. (2002). «Οι μηχανικοί και η βιομηχανία»στο *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αι.* , τ.Β1. Αθήνα: Βιβλιόραμα

Αθανασίου, Α. (2006). *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*. Αθήνα: Νήσος

Βαρίκα, Ε. (1987). *Η εξέγερση των κυριών. Η γέννηση της φεμινιστικής συνείδησης στην Ελλάδα 1833-1907.* Αθήνα: Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος

Γαζή, Έφη (2011*): Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια. Ιστορία ενός συνθήματος 1830-1930,* Αθήνα: Πόλις

Κόκκινος, Γ. (1998*). Από την ιστορία στις ιστορίες*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κόκκινος, Γ. (2000). *Διδακτικές προσεγγίσεις στο μάθημα της ιστορίας*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κόκκινος, Γ. (2005*). Διδακτική εμπειρία και παιδαγωγική θεωρία*, Αθήνα: Νήσος.

Λεμονίδου, Ε. (2017). *Η Ιστορία στη μεγάλη Οθόνη. Ιστορία, κινηματογράφος και εθνικές ταυτότητες*. Αθήνα: Ταξιδευτής

Παπαστεφανάκη, Λ. (2015). «Ανάμεσα στην ιστορία της βιομηχανίας και την ιστορία της εργασίας: η οπτική του φύλου στην ελληνική ιστοριογραφία» στο *Το Φύλο στην Ιστορία. Αποτιμήσεις& παραδείγματα*. Αθήνα: Ασίνη

Παπαστεφανάκη, Λ. (2007). *Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων (1909-1993). Παρελθόν και μέλλον ενός ιστορικού βιομηχανικού συγκροτήματος* Αθήνα: ΕΤΒΑ Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα

Παπαστεφανάκη, Λήδα (2009*). Εργασία, Τεχνολογία και Φύλο στην ελληνική βιομηχανία,* Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης

Σαλβάνου Αι. (2021). *Πώς μαθαίνουμε Ιστορία χωρίς να τη διδαχθούμε; Ιστορική κουλτούρα, δημόσια ιστορία, ιστορική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ασίνη

Σαμίου, Δήμητρα (2015). «Όψεις της έμφυλης ιδιότητας του πολίτη στην Ελλάδα», στο *Το Φύλο στην Ιστορία. Αποτιμήσεις και Παραδείγματα*, Αθήνα: Ασίνη

Σκοτ, Τ. (1997). «Το φύλο: μια χρήσιμη κατηγορία της ιστορικής ανάλυσης» στο Αβδελά Ε./Ψαρρά, Α. (επιμ.), *Σιωπηρές Ιστορίες: Γυναίκες και Φύλο στην Ιστορική Αφήγηση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια

Fox Keller, E. (1985). *Reflections on Gender and Science*. New Haven and London: Yale University Press

Spender, D. & Sarah, E. (1980). *Learning to Lose: Sexism and Education*. London: TheWomen'sPress.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

ΕθνικόΙδρυμαΕρευνών: http://synoikismoi.eie.gr/index.html(Ημερομηνίαανάκτησης: 26/04/2022)

Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων (1909-1993). Παρελθόν και μέλλον ενός ιστορικού βιομηχανικού συγκροτήματος. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο https://docplayer.gr/1093686-Anonymi-elliniki-etaireia-himikon-proionton-kai-lipasmaton-1909-1993.html

Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας: https://ha.nbg.gr/el/explore/collections/collectionsb/glass-objects (Ημερομηνία ανάκτησης: 26/04/2022)

Πρακτικά Ημερίδας Ο.Ι.Ε.Ε με θέμα «Φυλο-μετρώντας την Ιστορία»

https://www.aheg.gr/%cf%86%cf%85%ce%bb%ce%bf%ce%bc%ce%b5%cf%84%cf%81%cf%8e%ce%bd%cf%84%ce%b1%cf%82-%cf%84%ce%b7%ce%bd-%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%81%ce%af%ce%b1/